

УДК 372.851

**INCREASING OF THE EFFICIENCY OF LECTURES IN THE DISTANCE
LEARNING****ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛЕКЦІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ****Prostakova Y.S. / Простакова Ю.С.***k.p.s. / к.п.н., ст. викл.**Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda,**Kharkiv, Alchevskiyh 29, 61002**Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди,**Харків, вул.Алчевських 29, 61002*

Анотація. В роботі розглянуто особливості організації дистанційного навчання студентів вищого навчального закладу. Проаналізовано методи та прийоми, які можуть бути використані для підвищення ефективності лекцій в умовах дистанційного навчання при вивченні предметів математичного циклу. Запропоновано використання методу «антилекції» як засобу підвищення ефективності лекцій в умовах дистанційного навчання. Показано, що використання методу «антилекції» сприяє підвищенню пізнавального інтересу студентів та сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Ключові слова: дистанційне навчання, «антилекція», підвищення ефективності навчання.

Вступ.

Організація дистанційного навчання на сьогоднішній день є одним із найактуальніших питань в системі освіти. Це пов'язано як із запровадженням тривалого карантину, який введено на території України та інших країн, так і з загальною діджиталізацією суспільства взагалі й системи освіти зокрема. Змінені умови, в яких зараз функціонує система освіти України, вимагають нових засобів організації навчання, викладання, формування вмінь та навичок, контролю, передачі інформації та обміну досвідом, спілкування тощо.

Зараз існує велика кількість різноманітних сервісів і платформ для організації дистанційного навчання. Кожний з цих сервісів має свої особливості, власні переваги та недоліки. Але незважаючи на різноманіття технічних засобів організації дистанційного навчання, якість його організації та рівень засвоєння навчального матеріалу студентами далеко не завжди є достатньо високою. Це пов'язано в першу чергу з тим, що дистанційне навчання має певні особливості і потребує дещо інших принципів організації навчального процесу, ніж при традиційній (очній) формі навчання. При «живому» спілкуванні викладач має можливість впливати на студентів емоційно, миттєво реагувати на настрої аудиторії, своєчасно підтримуючи інтерес до викладення матеріалу чи виконання практичних завдань. При дистанційному навчанні ці можливості фактично втрачаються. Саме тому недостатнім є просто перенести традиційні лекції та практичні заняття на цифрову платформу, і вважати задачу з організації дистанційного навчання виконаною. Потрібен принципово інший підхід до структуризації та подання навчального матеріалу, врахування прийомів з підвищення мотивації до навчання та пізнавального інтересу студентів, і, обов'язково, своєчасний та

адекватний зворотній зв'язок.

Основний текст .

Згідно Положенню про дистанційне навчання в Україні, «дистанційне навчання це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [6]. За цим же Положенням виділяються наступні форми організації навчального процесу: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у ВНЗ); професійно-практична підготовка (у ПТНЗ); контрольні заходи. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання вказано лекцію, семінар, урок, практичне заняття, лабораторне заняття, консультація тощо. При навчанні математики найбільш поширеними видами навчальних занять є лекції, практичні заняття і консультації. І якщо принципи організації самостійної роботи студентів як при очній формі навчання, так і при дистанційній формі практично не змінюються, то проведення лекцій і практичних занять, а також контроль результатів навчання студентів зазнають значних змін. Тож, розглянемо способи підвищення ефективності лекцій в умовах дистанційного навчання.

Лекція – провідна форма організації процесу навчання у вищому навчальному закладі, яка забезпечує системне подання наукових знань [1, стор. 92]. Дидактичними цілями лекції є: повідомлення нових знань; систематизація й узагальнення накопичених знань; формування на основі отриманих знань поглядів, переконань, світогляду здобувачів освіти; розвиток пізнавальних і професійних зацікавлень студентів. Зазвичай при традиційній формі організації навчання лекція триває 80-90 хвилин і передбачає на початку формулювання теми і повідомлення плану лекції, потім перелік літератури, яку рекомендовано для самостійної роботи над питаннями теми, і нарешті виклад основного матеріалу згідно до озвученого плану. Часто лекція супроводжується візуальною підтримкою у вигляді презентації або ілюстрацій, інколи наприкінці лекції пропонується відповісти на питання за змістом викладеного матеріалу з метою отримання зворотного зв'язку або здійснення рефлексії щодо вивченого.

Згідно досліджень [2], [4], [5] ефективність лекції багато в чому залежить від емоційності викладу, використання можливостей голосу лектора, налагодження живого контакту з аудиторією, ведення діалогу зі студентами. Під час дистанційної лекції, яка проводиться або в синхронному режимі засобами для відеоконференцій, або у асинхронному режимі у вигляді запису, лектор фактично втрачає можливості здійснення живого, емоційного контакту та діалогу зі своїми студентами. В свою чергу студентам, особливо початкових курсів, важко організувати себе, і на протязі щонайменше 80 хвилин зосереджено слухати монолог лектора, не маючи можливості одразу задати уточнююче питання або продемонструвати лектору своє розуміння чи навпаки утруднення при вивченні матеріалу. Відповідно, знижується ефективність такої лекції, а значить і результативність навчання.

Тому в умовах організації дистанційного навчання варто використовувати інші фактори, що впливають на підвищення ефективності лекції. На думку В.О.Ортинського [3] в педагогічній практиці вищої школи можуть бути використані такі види лекцій, як вступна, інформаційна, оглядова, настановна і підсумкова, які можна читати, використовуючи різні методи, а саме: проблемний (проблемна лекція), діалогічний (бінарна лекція або лекція вдвох), наочності (лекція-візуалізація), пошуку помилок (лекція із запланованими помилками), запитань і відповідей (лекція-прес-конференція) та ін. Використовуючи вказані методи для проведення лекцій, педагог здатний здійснити перехід від простого передавання інформації до активного засвоєння студентами змісту навчального матеріалу, і за рахунок нових форм подачі матеріалу підтримувати інтерес студентів до лекції.

Також цікавим методом викладу навчального матеріалу може стати «антилекція», або «лекція навпаки», проведення якої передбачає, що навчальний матеріал викладають не викладачі, а студенти. Така «антилекція» виникає як результат поєднання двох сучасних методів навчання: методу проектів та методу перевернутого класу. Метод проектів в даному контексті розуміємо як освітню технологію, спрямовану на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку [7]. А метод перевернутого класу (англ. *flipped classroom*) – це принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу учнями відбувається вдома, а час аудиторної роботи виділяється на виконання завдань, вправ, проведення лабораторних і практичних досліджень, індивідуальні консультації вчителя тощо [7].

Суть методу «антилекції» полягає в тому, що студенти заздалегідь отримують питання, за якими мають підготувати повідомлення до лекції. Повідомлення готується за єдиною для всіх студентів формою і структурою, заздалегідь розробленою викладачем і доведеною до відома доповідачів. На початку заняття викладач повідомляє тему заняття (лекції), план та рекомендовану літературу, а також оголошує порядок виступів студентів з повідомленнями за підготованими питаннями (за бажанням можна призначити певну кількість балів, яку отримає найкращий доповідач за результатами голосування слухачів). При такій організації навчання студенти стають активними учасниками навчального процесу, а викладач виконує функції координатора: акцентує увагу на найважливіших моментах доповідей, доповнює і уточнює доповіді в разі потреби, задає додаткові питання, узагальнює та підводить підсумки заняття. Проведення таких занять стимулює студентів не пропускати дистанційні лекції та приймати активну участь у підготовці до них, що в своє чергу позитивно впливає на якість засвоєння навчального матеріалу.

Заключення і висновки.

Отже, в статті було проаналізовано різні методи викладення нового матеріалу під час проведення дистанційних лекцій. Було з'ясовано, що засвоєння навчального матеріалу відбувається найкраще при такій організації

дистанційного навчання, коли студенти виступають активними учасниками навчального процесу і самостійно готують повідомлення для доповіді на лекції, задають уточнюючі питання та приймають участь в оцінюванні роботи своїх одногрупників. В результаті проведеного аналізу різних методів проведення лекцій у дистанційній формі було з'ясовано, що поєднавши засади таких методів як метод проектів та метод перевернутого класу можна запропонувати студентам провести «антилекцію». При такому підході студенти самі підбирають та готують навчальний матеріал, який викладають під час лекції для своїх одногрупників, а викладач здійснює керування діяльністю студентів, систематизацію та узагальнення навчального матеріалу. Використання методу «антилекція» дозволяє підвищити ефективність дистанційного навчання студентів та сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Література:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 466 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. — 352 с.
6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
7. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

***Abstract.** In spite of the variety of technical tools of organizing distance learning, its quality and the level of assimilation of the educational material by students are not as high as we wish. We need a fundamentally different approach to structuring and presenting study material, taking into account techniques to enhance student motivation and cognitive interest. Also we need a timely and adequate feedback. We can use such method as "antilection" for increasing of the effectiveness of the lecture. The essence of the method is that students themselves select and prepare the educational material that they teach during the lecture for their classmates. The teacher in this case carries out the management of student activity, systematization and generalization of the educational material. The using of the "antilection" method improves the effectiveness of distance learning and promotes better learning of the material.*

***Key words:** distance education, "antilection", increasing the effectiveness of learning.*

Статья отправлена: 12.04.2020 г.

© Простакова Ю.С.